

Socialdemokratiets ordfører (Fr. Dalgaard) sagde, at denne begrænsning i ansvaret ville „føles som rimelig“ (sp. 1124). Venstres ordfører (Krag) rejste spørgsmålet om, hvem der skulle afgøre, hvorvidt betingelserne for ansvarfrihed forelå. Han var ikke tilfreds med, at det var folketingets flertal, der afgjorde, om spørgsmålet overhovedet skulle indbringes for rigsretten til prøvelse (sp. 1128). Det radikale venstres ordfører (Hassing-Jørgensen) kunne tænke sig „det nyttige i i nogen grad at skærpe ansvarligheden på dette punkt“. Den konservative ordfører (Hasle) udtalte derimod tilslutning til reglen. Den underkendte et standpunkt, som folketingets flertal med Hørup som anklager havde gjort gældende i sagen mod Hall og Worsaae i 1877, nemlig at det ikke tilkom rigsretten, men alene rigsdagen, at afgøre, om afholdelsen af en ubevilget udgift havde været nødvendig til statshusholdningens førelse. „Det glæder mig“, sagde Hasle, „at denne opfattelse nu bliver underkendt. Den var blottet for al retlig betragtning, og den var jo ærlig talt heller ikke andet end et tilsløret forsøg på ved misbrug af grundlovens bestemmelser om anklagemyndigheden at indføre folketingsparlamentarisme i Danmark“ (sp. 1135).

Den særligt vidtgående regel om ansvarfrihed synes ikke senere at være blevet berørt under forhandlingerne. Lovforslaget vedtoges enstemmigt såvel i folketinget som i landstinget.

Det kan give anledning til nogen tvivl, hvilken betydning der må tillægges disse regler og forhandlingerne derom, når man skal vurdere den sædvaneretlige udvikling med hensyn til afholdelse af ubevilgede udgifter. Det blev ikke fra nogen side udtrykkeligt udtalt, at meningen var at lovfæste en hidtidig praksis og retsopfattelse. På den anden side er der heller ikke holdpunkter for at antage, at lovens bestemmelser om spørgsmålet var et brud på hidtidig retsopfattelse. Det helhedsindtryk, der dannes sig ved en gennemlæsning af forhandlingerne om loven, er, at den blev opfattet som en afklaring og præcisering med hensyn til ansvaret for udgifters afholdelse — et spørgsmål, hvorom der tidligere havde været forskellige meninger, og som før systemskiftet i 1901 havde givet anledning til politisk strid.

En slutning synes imidlertid med sikkerhed at kunne udledes af loven og de forudgående forhandlinger. Det blev ikke opfattet som gældende dansk forfatningsretlig sædvane, at en minister kun ville være berettiget til at afholde en ubevilget udgift, hvis han på forhånd havde sikret sig finansudvalgets samtykke. På et så centralt og vigtigt punkt i forfatningssystemet ville man ikke uden kommentar have vedtaget udtrykkelige afvigelser fra det, der antoges at være forpligtende forfatningsretlig sædvane. Den udvikling, der var sat i gang under den første verdenskrig, var med andre ord endnu ikke i 1939 nået dertil, at finansudvalgets samtykke var en forfatningsretlig nødvendig forudsætning for at afholde ubevilgede udgifter. Ministeren havde en ret til at gå til finansudvalget og derved sikre sig ansvarfrihed, men ikke nogen pligt.

2. *Udviklingen efter 1945.* Den samfundsmæssige og politiske udvikling efter den 2. verdenskrig indebar nye momenter, som kom til at præge den forfatningsretlige udvikling også på det bevillingsretlige område. I et hidtil ukendt omfang stilledes der krav til statskassen; nye opgaver trængte sig på, og traditionelle opgaver krævede en stærkt øget finansiel indsats. Samtidig havde den almindelige besindelse på folkestyrets værdier skærpet kravene til den parlamentariske kontrols effektivitet. Den omstændighed, at alle regeringer i en lang årrække efter 1945 var mindretalsregeringer, ændrede i øvrigt det politiske magtforhold mellem regering og folketing til sidstnævntes fordel og skabte dermed nye muligheder for, at de parlamentariske organer kunne gennemtvinge deres krav om kontrol med regeringens dispositioner.

Forskellige konkrete sager — dels betydelige overskridelser på bygge- og anlægsarbejder, dels tilfælde, hvor forelæggelse for finansudvalget først skete efter udgiftens afholdelse — gav anledning til, at finansudvalget præciserede sit standpunkt. Mest markant skete det i efteråret 1948 i en skrivelse til statsministeren, der den 1. oktober 1948 kommunicerede skrivelsen for de øvrige ministre under tilføjelse af visse supplerende bemærkninger. I finansudvalgets skrivelse udtaltes bl. a., at

„... udvalget må tillægge det afgørende betydning, at der ikke fra administrationens